

2 क्रिसमसोत्सवे हिमाचले सहस्रशः
पर्यटकाः आगताः, कोट्याधिक-
व्यापारस्य अपेक्षा

3 Digital census 2027 -
अङ्गीयजनगणना २०२७ हिमाचलप्रदेशे
१ जनवरी तः प्रशासनिकसीमाः स्थगिताः
भविष्यन्ति

5 सकारात्मकदृष्ट्या
आङ्ग्लवर्षसमीक्षा(2025
ख्रिष्टाब्दसन्दर्भ)

राष्ट्रपतिः द्रौपदी मुर्मूः राष्ट्रपति-भवने सन्थाली भाषायां संविधानं विमोचितवती

हिमसंस्कृतवार्ता: - राष्ट्रपतिः द्रौपदी मुर्मूः नवदिल्लीस्थे राष्ट्रपति-भवने सन्थाली भाषायां संविधानं विमोचितवती। अस्मिन् अवसरे राष्ट्रपतिः अवदत् यत् सर्वेषां संथाली-जनानाम् कृते एतत् गौरवस्य आनन्दस्य च विषयः अस्ति यत् संविधानम् अधुना संथालीभाषायां ओल्विकी-लिप्यां च समुपलभ्यते। स अवदत् यत् संथाली-समुदायस्य जनाः स्वभाषायां संविधानं पठितुं अवगन्तुं च शक्नुवन्ति। अस्मिन् अवसरे उपराष्ट्रपतिः सी.पी. राधाकृष्णन् राष्ट्रपति-द्रौपदी-मुमुवर्षायाः कृते कृतज्ञतां प्रकटितवान्। यया मार्गदर्शने एषः उपक्रमः गृहीतः। स अवदत् यत् एषः महत्त्वपूर्णः उपक्रमः सन्थाली भाषा-भाषिणां जनानां कृते संविधानं पठितुं अवगन्तुं च समर्थः भविष्यति।

सांसद-खेल-महोत्सवः जनेषु
आन्दोलनरूपेण विकसितः अस्ति,
यस्मिन् समाजस्य प्रत्येकस्य वर्गस्य
सहभागिता अस्ति- प्रधानमन्त्री।

हिमसंस्कृतवार्ता: - प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना कथितं यत्, सांसद-खेल-महोत्सवः जनेषु आन्दोलनरूपेण विकसितः अस्ति, यस्मिन् समाजस्य प्रत्येकस्य वर्गस्य सहभागिता अस्ति। दृश्य-श्रव्य-माध्यमेन सांसद-खेल-महोत्सवं सम्बोधयन् श्रीमोदी अवदत् यत् महोत्सवः देशाय सहस्रशः प्रतिभाशाली क्रीडकाः प्रददाति। प्रधानमन्त्री अवदत् यत्, सांसद-खेल-महोत्सवस्य स्तरं, तस्य प्रभावः च वर्धितः अस्ति। श्रीमोदीः अवदत् यत्, क्रीडा महोत्सवः युवविकासस्य माध्यमेन राष्ट्रनिर्माणस्य मन्त्रेण सह दृढः स्तम्भः भवति।

गतदिवसे पूर्वप्रधानमन्त्रिणम् अटल-बिहारी-वाजपेयीवर्यं एकोत्तरैकशततमीं जयन्तीमालक्ष्य श्रद्धांजलिः समर्पिता

हिमसंस्कृतवार्ता: - राष्ट्रम् गतदिवसे पूर्वप्रधानमन्त्रिणम् अटल-बिहारी-वाजपेयीवर्यं एकोत्तरैकशततमीं जयन्तीमालक्ष्य श्रद्धांजलिं समर्पितम्। अस्मिन् अवसरे राष्ट्रपतिः द्रौपदी मुर्मूः, उपराष्ट्रपतिः सी.पी. राधाकृष्णन्, प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी च राष्ट्रियराजधान्यां तस्य समाधौ पुष्पाञ्जलिं समर्पितवन्तः। अपि च पूर्व उपराष्ट्रपतिः एम वेकैया नायडुः, लोकसभा अध्यक्षः ओम बिरला, केन्द्रीय मंत्री जगत प्रकाश नड्डा, भाजपादलस्य राष्ट्रीय कार्यकारी अध्यक्षः नितिन नवीनः, नवदिल्ल्याः मुख्यमंत्री रेखा गुप्ता, अन्ये च गणमान्य जनाः तस्मै पुष्पाञ्जलिं समर्पितवन्तः। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी लखनऊनगरे पूर्वप्रधानमन्त्रिणं अटलबिहारी वाजपेयीवर्यं समर्पितस्य राष्ट्र-प्रेरणा-स्थलस्य उद्घाटनं कृतवान्।

सः तत्र एकां जनसभां अपि सम्बोधितवान्। पूर्वप्रधानमन्त्रिणः अटल-बिहारी-वाजपेयीवर्यस्य एकाधिकैकशततमस्य जन्मदिवसस्य अवसरे लखनऊ-नगरे जनसभां सम्बोधयन् प्रधानमन्त्री उक्तवान् यत् गत एकादश वर्षेभ्यः तस्य सर्वकारः समाजस्य प्रत्येकस्य नागरिकस्य कल्याणाय परिश्रमं कुर्वन् अस्ति तथा च तेभ्यः सर्वाणां योजनानां लाभं कस्यापि पक्षपातं विनैव प्रददाति, एतदेव सुशासनं तथा यथार्थः धर्मनिरपेक्षता अस्ति। सः लखनऊ-नगरे राष्ट्र-प्रेरणा-स्थलस्य उद्घाटनम् अकरोत्, यत् स्वतन्त्रभारतस्य प्रकाशितानां परम्परायाः सम्माने निर्मितम् अस्ति। स्वस्य भाषणे प्रधानमन्त्री अवदत् यत् सर्वकारीय-योजनानां संतुष्टिः तस्य सर्वकारस्य आदर्शवाक्यम् अस्ति, अधुना कोटिशः निर्धन-नागरिकाः ताभिः योजनाभिः लाभान्विताः सन्ति। प्रधानमन्त्रिणा आरोपितं यत् राष्ट्रिय-नायकानां कृते न्यायं न कृत्वा कांग्रेसदलेन सर्वेषां वस्तु स्थलानां च नामानि केवलं स्वदलस्य नेतृणां नामसु एव स्थापितम्। उत्तरप्रदेशस्य परिवर्तितं चित्रं प्रदर्शयन् प्रधानमन्त्रिणा उक्तं यत् अधुना राज्यं विकासस्य पर्यायपदम् अस्ति। राज्यां राजनाथसिंहः, राज्यस्य मुख्यमन्त्री योगी आदित्यनाथः, राज्यमन्त्रिणः अन्ये वरिष्ठमन्त्रिणः च अस्मिन् अवसरे उपस्थिताः आसन्।

बाङ्गलादेश-नेशनलिस्ट-पार्टी-बी.एन.पी. इति दलस्य कार्यवाहकः अध्यक्षः तारिक-रहमानः संसदीयनिर्वाचनात् पूर्व बाङ्गलादेशं प्रत्यागतवान्

हिमसंस्कृतवार्ता: - बाङ्गलादेश-नेशनलिस्ट-पार्टी बी. एन. पी. इति दलस्य कार्यवाहकः अध्यक्षः तारिक-रहमानः संसदीयनिर्वाचनात् पूर्व बाङ्गलादेशं प्रत्यागतवान्। युनाईटेड

किङ्गडम-देशे प्रायः सप्तदशवर्षाणां निर्वासनं समाप्य, सः लंदन-नगरात् विमान-बाङ्गलादेश-एयरलाईन्स इत्यनेन विमानेन ढाका-नगरं प्राप्तवान्, यत् सिलहट-नगरे अल्पकालं यावत् विरामस्य अनन्तरं प्रातः प्रायः चत्वारिंशन्निमेषाधिक एकादश वादने हजरत-शाहज-लाल-अन्ताराष्ट्रिय-विमानस्थानके प्राप्तवान्। तारिक रहमान इत्यनेन सह तस्य पत्नी डा. जुबैदा रहमानः, पुत्री जैमा रहमानः च आसीत्। महासचिवस्य मिर्जा फ़खरूल इस्लाम आलंगीर इत्यस्य नेतृत्वे बी. एन. पी. इत्यस्य वरिष्ठनेतारः विमानस्थानकस्य विशिष्ट विश्रामगृहे तस्य स्वागतं कृतवन्तः।

सुभाषितम्

जराजीर्णानि रूपाणि,
रोगार्तानि वपुषि च।
आयुषि काललीढानि,
दृष्ट्वा कस्य भवेन्मदः॥
(क्षेमेन्द्र (दर्पदलन) ४/६३)

अर्थात्- जरा (बुढ़ापा) से जीर्ण रूपों को, रोग से क्षीण शरीरों को और काल से ग्रस्त आयु को देखकर किसे अभिमान हो सकता है?

हिमसंस्कृतवार्ता:

हिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य
एकवर्षस्य सदस्यता

१०० ₹

One year subscription to the daily
Sanskrit newspaper is Only 100 Rupees
To subscribe, text us a message
saying hello on the number below.

7876636263

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता: दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धीनां कृते,
राजनैतिक-सांस्कृतिकविचारणाञ्च
कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम्, प्रकाशनम्

जसवंत कोटला तहसीलपरिसरस्य समुखे

कस्या कोटला जिला कांगड़ा हि.प.

पत्रव्यवहारसङ्केतः-१७७१११

सङ्केतः-प्रबन्धनिदेशिका- शिवानी शर्मा हिमसंस्कृतम्

नवी मुम्बय्याः

अन्ताराष्ट्रियविमानस्थानके
व्यावसायिक-विमानयानानि
समारब्धानि

हिमसंस्कृतवार्ता: - नवी मुम्बय्याः अन्तर्राष्ट्रीयविमानस्थानके गतदिवसात् व्यावसायिक विमानयानानि आरब्धानि जातानि। भारतस्य नागर विमाननक्षेत्रस्य कृते एषः महत्त्वपूर्णोपलब्धिः अस्ति। एतत् वायुयान स्थानकम् मुम्बई-महानगरस्य क्षेत्रस्य कृते विमानयात्राक्षमतायाः विस्तारः अपि करोति। नवी मुम्बई अन्तर्राष्ट्रीय विमानस्थानके परिचालनम् आरम्भं कुर्वन् इन्डिगो समवायस्य प्रथमं विमानं, 6E460 बेङ्गलूरुतः आगत्य प्रातः अष्ट वादने नवी मुम्बय्याः अन्तर्राष्ट्रीयविमानस्थानके सम्प्राप्तम्।

IGMC Shimla Viral Video: विमुक्तस्य चिकित्सकस्य व्यवहारः अनापेक्षितः आसीत् - मुख्यमंत्री सुक्खुः

हिमसंस्कृतवार्ता: - **शिमला।** मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः आईजीएमसी इत्यत्र आक्रमणघटनायाः अनन्तरं वैद्यस्य निष्कासनस्य विषये सम्बोधितवान्। मीडियाप्रश्नानां उत्तरं दत्त्वा रिजग्राउण्ड इत्यत्र अटलबिहारीवाजपेयी इत्यस्य जन्मदिवसस्य कार्यक्रमे उपस्थितः मुख्यमन्त्री अवदत् यत् आईजीएमसी इत्यत्र यस्यां परिस्थितौ एषा घटना घटिता सा न भवितुमर्हति स्म। चिकित्सालयं गच्छन् रोगी तादृशं किमपि न अपेक्षते। मुख्यमन्त्री अवदत् यत् यदा अस्माकं सर्वकारः सत्तां प्राप्तवान् तदा पञ्जीकरणस्य अनुसरणं कुर्वन्तः वैद्याः ४८ होराः कार्यं कुर्वन्ति स्म। तेषां आयासस्तरं न्यूनीकर्तुं अस्माकं सर्वकारेण एतत् कर्तव्यं अधिकतमं १२ होरापर्यन्तं सीमितं कृतम्। पञ्जीकरणकाले तेषां भुक्तिः अपि ६५,००० रुप्यकात् एकलक्षरूप्यकाणि यावत् वर्धिता। इदानीं अस्पष्टं यत् कस्यां परिस्थितौ वैद्यः एवं कार्यं कृतवान्। रोगिणः वैद्यान् देवत्वेन पश्यन्ति, तेभ्यः चिकित्सां अपेक्षन्ते च। वयं एकं चलचित्रं दृष्टवन्तः यस्मिन्

वैद्यः रोगिणः उपरि आक्रमणं कुर्वन् दृश्यते। वैद्याः अवदन् यत् तेषां अन्यम् अपि चलचित्रम् अस्ति, परन्तु अत्र सः विषयः नास्ति। रोगी फुफ्फुसीयरोगेण शय्यायां उपविष्टः अपि अन्यः उपायः भवितुम् अर्हति स्म। यदि रोगिणः व्यवहारः अनुचितः आसीत् तर्हि उपालम्भः शक्यते स्म। अतः अस्मिन् विषये राज्यसर्वकारेण शीघ्रं कार्यविधिः कृता अस्ति। मुख्यमन्त्री अवदत् यत् आईजीएमसी इत्यत्र वैद्यानां सुरक्षा अपि राज्यसर्वकारस्य प्रमुखविचारः अस्ति। रोगिणा सह आगतानां परिचारकाणां संख्या अपि निर्धारिता भवति। वैद्यानां सुरक्षा अपि सर्वकारस्य दायित्वम् अस्ति, परन्तु अभियुक्तवैद्यः अस्मिन् प्रकरणे यत् कृतवान् तत् अनुचितम् आसीत्। वैद्यानां निष्कासनस्य विरुद्धं आन्दोलनस्य चर्चायाः विषये पृष्ठे मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् लोकतन्त्रे संवादद्वारा विषयाः निराकृताः भवन्ति। तेषां मतं अपि श्रूयते।

हिमाचले ऋतुः पुनः परिवर्तते, नववर्षदिनात् पूर्वं हिमपातः भविष्यति; शुक्रवासरे द्वयोः मण्डलयोः वृष्टेः सम्भावना

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

शुक्रवासरे हिमाचलप्रदेशस्य ऋतौ परिवर्तनं भवितुं शक्यते। शुक्रवासरे विशेषतः किन्नौर-लाहौलस्पीतिकेत्रयोः उच्चप्रदेशेषु लघुहिमपातः, वर्षा च अपेक्षिता अस्ति। श्वेतवर्णीयक्रिसमसस्य आशां कुर्वन्तः पर्यटकाः अभवन्। परन्तु अधुना नववर्षदिने हिमपातः अपेक्षितः अस्ति। ऋतुविज्ञानकेन्द्रेण शिमलाद्वारा प्रकाशितस्य नवीनतमस्य पूर्वानुमानस्य अनुसारं २९, ३१ दिनाङ्कयोः पुनः पश्चिमविक्षोभः सक्रियः अस्ति। फलतः राज्यस्य उच्चप्रदेशेषु अन्येषु केषुचित् स्थानेषु च हिमपातः वर्षा च अपेक्षिता अस्ति।

शुक्रवासरेऽपि पश्चिमविक्षोभस्य प्रभावः

अतः प्रायः त्रिमासभ्यः प्रचलितस्य अनावृष्ट्याः किञ्चित् उपशमः अपेक्षितः अस्ति। यद्यपि

पश्चिमविक्षोभस्य प्रभावः २६ दिनाङ्के अपि अस्मिन् प्रदेशे भविष्यति तथापि तस्य व्यापकः प्रभावः न भविष्यति।

किन्नौरै तापमाने न्यूनता

किन्नौरमण्डलस्य रिक्कोङ्ग-पियो इत्यत्र प्रातः ३५ किलोमीटरवेगेन वायुः प्रवहति स्म। अधुना यावत् लाहौलस्पीतिकेत्रे मण्डले तापमानं हिमपातात् न्यूनम् आसीत्, परन्तु अधुना किन्नौरै अपि न्यूनतमं ०.२ डिग्री सेल्सियसपर्यन्तं न्यूनता अभवत्। किन्नौरस्य कल्पायां न्यूनतमं तापमानं -०.२ डिग्री सेल्सियस इति ज्ञातम्।

सघननीहारस्य कृते नारङ्गवर्णीया सचेतना

बिलासपुरे सघननीहारस्य नारङ्गवर्णीया सचेतना कृता, ऊना, मण्डी, काङ्गड़ा, हमीरपुर, सोलनम्, सिरमौरः इत्यादीनां कृते पीतवर्णीया सचेतना कृता अस्ति। अतः वाहनचालनकाले सावधानतायाः उपदेशः दत्तः अस्ति।

दृश्यता ३० मीटरयावत् अभवत्

गुरुवासरे शिमला-धर्मशालानगरयोः लघुमेघाः, अन्येषु स्थानेषु सूर्यः एव आसीत्। बिलासपुरे दृश्यता ३० मीटर परिमितम् आसीत्, येन चालकानां कृते कष्टानि अभवन्।

क्रिसमसोत्सवे हिमाचले सहस्रशः पर्यटकाः आगताः, कोट्यधिक-व्यापारस्य अपेक्षा

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ पद्मनाभः, शिमला

।क्रिसमसोत्सवं समाचर्तुं देशस्य विविधप्रदेशेभ्यः सहस्रशः पर्यटकाः हिमाचलप्रदेशस्य पर्यटनस्थलेषु आगताः सन्ति। पर्यटक-संख्यायाः अत्यधिक-वृद्धेः कारणात् नववर्षपर्यन्तं पर्यटनस्थलेषु उत्सव-रमणीयता स्थास्यतीति अपेक्षा अस्ति। बुधवासरे शिमला, चायल कसौलीक्षेत्रेषु च ९० प्रतिशतं, डलहौजी खज्जियारस्थलेषु ८० प्रतिशतं, कुल्लू, मनाली तथा धर्मशालानगरेषु ५० च प्रतिशतं कक्षाः (होटल-कक्षाः) आवृताः आसन्। पर्यटननगरीषु शिमला, धर्मशाला मनाली चेत्यत्र रात्रौ अपि उत्सवस्य वातावरणं दृश्यते स्म। क्रिसमसोत्सवे, नववर्षोत्सवे प्रदेशे कोट्यधिक-व्यापारस्य सम्भावना वर्तते। शिमलायां धर्मशालायां सञ्चालिते शिशिरोत्सवे, मनालीनगरे पर्यटकाः डी. जे. नादेषु हर्षेण नृत्यं कृतवन्तः। रोहतंग, लाहौल, केलाङ्ग, कोकसरप्रदेशेषु च गतदिनेषु सम्पन्नात् हिमपातात् अनन्तरं हिमदर्शनस्य अभिलाषया पर्यटकाः हिमाचलप्रदेशं प्रति आकर्षिताः सन्ति। दिल्लीतः हिमाचलं प्रति समागच्छन्ती परिवहननिगमस्य, निजी-वोल्वोयानानि पूर्णतया सञ्चालितानि सन्ति। कालकातः शिमलां प्रति आगच्छन्ती रेलयानानि षट्-जनवरीपर्यन्तम् अग्रिम-आरक्षणेन पूर्णानि सन्ति, बहुषु स्थलेषु प्रतीक्षा-सूची ६५ अधिका वर्तते। पर्यटकवाहनानाम् अत्यधिकसंख्यायाः कारणात् यातायातसम्बद्धस्य समस्या तीव्रतां प्राप्तवती। सोलनजनपदे सनवारा टोलप्लाजास्थले मण्डीजनपदे च पण्डोहतः मनालीपर्यन्तं यातायात-अवरोधः दृश्यते। बुधवासरे शिमलानगरस्य प्रवेशद्वारे शोधी-स्थलात् मुख्यनगरीपर्यन्तं वाहनानां दीर्घाः पङ्क्तयः दृश्यन्ते स्म। शिमलातः कुफरी, नारकण्डादिशि अपि बहूनि पर्यटकवाहनानि प्रस्थितानि।

मनालीनगरस्य मालमार्गे क्रिसमस-पूर्वसन्ध्यायां डी. जे.संगीतेन सह महत् उत्सवः अभवत्, रात्रौ दशवादनपर्यन्तं पर्यटकाः नृत्ये मग्नाः आसन्। धर्मशाला-मैक्लोडगंजक्षेत्रस्य वासगृहेषु क्रिसमसोत्सवे ५० प्रतिशताधिकं आरक्षणं जातम्। मैक्लोडगंजस्थिते सेन्ट-जॉन-चर्च इत्यत्र देशात् एव न केवलम्, अपि तु विदेशेभ्यः अपि बहवः पर्यटकाः क्रिसमसोत्सवे आगताः। धर्मशाला-होटल एण्ड रेस्टोराण्टसङ्घस्य अध्यक्षः अश्वनीबाम्बा अवदत् यत् क्रिसमसोत्सवे ५० प्रतिशताधिकारक्षणम् आसीत्, नववर्षोत्सवे तु आवासव्याप्तेः वृद्धेः अपेक्षा अस्ति। कुल्लू-मनालीक्षेत्रे अपि पर्यटकानां महती वृद्धिः दृश्यते। क्रिसमसात् पूर्वं बज्जारक्षेत्रस्य सोझा, जिभी, तीर्थन, मणिकर्णम् मनालीस्थलेषु च आवासव्याप्तिः ७० प्रतिशतं यावत् प्राप्तवती। आपदापश्चात् उपत्यकायां पुनः पर्यटकानां आगमनात् व्यापारिणां मुखेषु हर्षः दृश्यते।

क्रिसमसोत्सवे खज्जियार तथा डलहौजी-पर्यटन-स्थलेषु ८० प्रतिशतं होटलकक्षाः पूर्वमेव आरक्षिताः सन्ति। अग्रिम-आरक्षणम् अद्यापि अनुवर्तते। क्रिसमसोत्सवे, नववर्षोत्सवे पर्यटन-विकास-निगमस्य अतिथिगृहाणि अपि पूर्णतया आवृताणि भविष्यन्तीति अपेक्षा अस्ति।

Digital census 2027 - अङ्कीयजनगणना २०२७ हिमाचलप्रदेशे १ जनवरी तः प्रशासनिकसीमाः स्थगिताः भविष्यन्ति

हिमसंस्कृतवार्ता: - कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

हिमाचलप्रदेशसहितं देशे सर्वत्र जनगणनायाः सज्जता आरब्धा अस्ति । जनगणनायाः समये किमपि परिवर्तनं न भवतु इति सुनिश्चित्य राज्यस्य सर्वाः प्रशासनिकमर्यादाः २०२६ जनवरी-मासस्य प्रथमदिनात् आरभ्य स्थगिताः भविष्यन्ति । एतदर्थं राजपत्रसूचना प्रकाशिता अस्ति। सम्प्रति हिमाचलप्रदेशे जनगणनाविषये जनजागरणार्थं जीएडीविभागः अपि कार्यं कुर्वन् अस्ति । शिमलानगरे प्रचलति शीतकालीनमहोत्सवस्य जनगणनासम्बद्धा सूचना जनसामान्यं प्रति प्रदत्ता अस्ति। विभागेन मॉल रोड इत्यत्र एकं स्तम्भमारक्षितम् कृतम् अस्ति, यत्र सः जनान् सर्वप्रकारस्य डिजिटलजनगणनाकार्यस्य विषये शिक्षयति। जनगणनायां राज्यस्य जनसंख्या, सामाजिकसंरचना, आर्थिकस्थितिः, विकासः च सम्बद्धाः महत्त्वपूर्णानि विवरणानि एकत्रितानि भविष्यन्ति, यानि पश्चात् नीतिनिर्माणस्य योजनायाश्च आधाराः भविष्यन्ति। समये एव सटीकं च विवरणानाम् उपलब्धतां सुनिश्चित्य जनगणनाप्रक्रिया चरणबद्धरूपेण सम्पन्ना भविष्यति। राज्ये जनगणनायाः सम्पूर्णसूचनाः सुनिश्चित्य गणकाः, पर्यवेक्षकाः, अन्ये च जनगणनाकर्मचारिणः प्रशिक्षिताः भविष्यन्ति। अङ्कीयसाधनानाम्, नवीनप्रौद्योगिक्याः च समुचितप्रयोगः सुनिश्चित्य त्रिस्तरीयप्रशिक्षणव्यवस्था कार्यान्विता भविष्यति। २०२७ वर्षस्य जनगणना न केवलं जनसंख्यागणना एव, अपितु देशस्य योजनानां, संसाधनानाम्, विकासदिशायाः च निर्धारणस्य आधाररूपेण अपि कार्यं करिष्यति। निर्धारितसमयान्तरे प्रचलति एषा प्रक्रिया भारतस्य भविष्यस्य सज्जतायां महत्त्वपूर्णं सोपानं भविष्यति

कोविड-१९ कारणेन बाधिता जनगणना

भारते जनगणनापरम्परा अतीव पुरातनी अस्ति । देशे प्रथमा जनगणना १८७२ तमे वर्षे अभवत्

तदनन्तरं प्रतिदशवर्षेषु एषा प्रक्रिया प्रचलति स्म। स्वातन्त्र्यानन्तरं प्रथमा जनगणना १९५१ तमे वर्षे अभवत् । अन्तिमपूर्णा जनगणना २०११ तमे वर्षे सम्पन्ना, यदा तु २०२१ तमे वर्षे कोविड-१९-कारणात् जनगणना कर्तुं न शक्यते स्म । अतः भारतसर्वकारस्य निर्देशानुसारं पुनः जनगणना भविष्यति।

द्वयोः चरणयोः भविष्यति क्षेत्रीयकार्यम्

जनगणनायाः प्रथमचरणं २०२६ तमस्य वर्षस्य एप्रिल-सितम्बर-मासयोः मध्ये सम्पन्नं भविष्यति। अस्मिन् काले गृहसूचीकरणाय आवासगणनायाश्च क्षेत्रीयकार्यं क्रियते, यत्र गृहेषु, मूलभूतसुविधानां च सूचनाः एकत्रिताः भविष्यन्ति द्वितीयं चरणं फरवरी २०२७ तमे वर्षे आरभ्यते अस्मिन् चरणे जनसंख्यागणनायाः कृते क्षेत्रीयकार्यं समावेशितं भविष्यति, यस्मिन् प्रत्येकस्य व्यक्तेः विषये सामाजिका आर्थिका च सूचनाः अभिलेखिताः भविष्यन्ति।

पर्वतीय-हिम-आच्छादित-क्षेत्रेषु विशेष-व्यवस्था

केन्द्रसर्वकारेण स्पष्टीकृतं यत्, ऋतुसम्बद्धसमस्यानां परिहाराय केन्द्रीयक्षेत्रस्य लद्दाखस्य तथा हिमाच्छादितानां, असमानान्तरक्षेत्राणां यथा जम्मू-कश्मीरस्य, हिमाचलप्रदेशस्य, उत्तराखण्डस्य च भागेषु २०२६ तमस्य वर्षस्य सितम्बरमासे पूर्वमेव जनगणना सम्पन्नं भविष्यति।

जनसहभागितायै व्यापकः प्रचारः

जनगणना २०२७ मध्ये जनसहभागितां वर्धयितुं मीडिया-प्रसारणे विशेषं बलं दीयते अस्य अन्तर्गतं पारम्परिक-माध्यमेन अपि च सामाजिक-माध्यमेन राष्ट्रव्यापीं जनजागरूकता-अभियानं प्रचलति येन अधिकाधिकाः जनाः अस्यां राष्ट्रिय-प्रक्रियायां सक्रियरूपेण भागं गृहीयुः।

हेमवतीनन्दनबहुगुणागढ़ वालकेन्द्रीयविश्वविद्यालयस्य बी. जी.आर. परिसरे आवधिक-व्याख्यानस्य आयोजनम् जातम्

भारतीय-दर्शने निहितं प्रकृति-संरक्षणम्, सह-अस्तित्व-भावना, नैतिक-मूल्यानि च पर्यावरणीय-सङ्कटस्य स्थायी-समाधानम् --डा.शैलपुत्री

कुलदीपमैन्दोला। हेमवतीनन्दनबहुगुणागढ़वालकेन्द्रीयविश्वविद्यालयस्य बी. जी.आर. परिसरः पौड़ी इत्यत्र संस्कृतविभागेन आवधिक-व्याख्यानस्य आयोजनं समभवत्। कार्यक्रमस्य शुभारम्भः डॉ. दिनेशचन्द्रपाण्डेयेन लौकिक-मङ्गलाचरणेन कृतः। तदनन्तरं संस्कृतविभागाध्यक्षा महोदया स्वागत-भाषणं कृत्वा कार्यक्रमस्य रूपरेखां प्रकाशयामास। कार्यक्रमस्य मुख्यवक्त्री डॉ. कविता भट्टशैलपुत्री आसीत्। तया “पर्यावरणीय-सङ्कटे दर्शनस्य भूमिका” विषयेस्मिन् विस्तरेण व्याख्यानं दत्तम्। स्वीय-सम्बोधने सा वर्तमान-वैश्विक-पर्यावरणीय-सङ्कटान्—यथा जलवायु-परिवर्तनम्, जैव-विविधतायाः क्षयः, संसाधनानां अत्यन्त-दोहनं च उक्त्वा तेषां समाधानाय दर्शनस्य महत्त्वपूर्णं भूमिकाम् उक्तवती । विशेषतया भारतीय-दर्शने निहितं प्रकृति-संरक्षणम्, सह-अस्तित्व-भावना, नैतिक-मूल्यानि च पर्यावरणीय-सङ्कटस्य स्थायी-समाधानरूपेण प्रस्तुतानि।

कार्यक्रमस्य अध्यक्षता परिसर-निदेशकः प्रो. यू. सी. गैरोला अनेन महोदयेन कृतः। अस्मिन् कार्यक्रमे समन्वयिका प्रो. कुसुमडोबरियालवर्मा, पूर्व-परिसर-निदेशकः प्रो. अनूपडोबरियालः, प्रो. रेहाना जैदी, डॉ. चन्द्रभानुकोटनाला, डॉ. पूनमबिष्टरावतः, डॉ. विनयकुमारवर्मा, डॉ. धर्मेन्द्रकुमारः, डॉ. विपुलसिंह, डॉ. बिपिनकुमार, डॉ. विक्रमनेगी, डॉ. यशवन्तराणा, डॉ. रुचिता, डॉ. देवेन्द्रसिंहः, डॉ. दीवानसिंहराणा, डॉ. कृपालसिंहतोमरः, डॉ. ललिता, डॉ. आशा बिष्टः, डॉ. बिमला चमोला, डॉ. नवनीतबिष्टः, डॉ. जया उनियालः, डॉ. अंकिता बिष्टः, डॉ. स्वातिः, डॉ. भण्डारी, श्री पङ्कजकार्की, श्री गोकुलचन्द्रफुलारा इत्यादयः विभिन्न-विभागानां शिक्षकगणाः, शोधार्थिनः तथा बहुसङ्ख्यकाः विद्यार्थिनः उपस्थिताः आसन्। उपस्थित-श्रोतारः विषये समसामयिकं परमप्रासङ्गिकं च मन्यमानाः व्याख्यानस्य मुक्तकण्ठेन प्रशंसां कृतवन्तः। कार्यक्रमस्य संचालनं संस्कृतविभागस्य सहायकाचार्येण दिनेशचन्द्रपाण्डेयेन कृतम्।

राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मुः वीर-बाल-दिवसस्य अवसरे 'प्रधानमन्त्री-राष्ट्रीय-बाल-पुरस्कारान्' प्रदास्यति

हिमसंस्कृतवार्ता: - राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मुः अद्य नवदेहल्यां वीर-बाल-दिवसस्य अवसरे 'प्रधानमन्त्री-राष्ट्रीय-बाल-पुरस्कारान्' प्रदास्यति। महिला-बाल-विकास-मन्त्रालयः अवदत् यत् अस्मिन् वर्षे अष्टादश राज्यानां केन्द्रशासितप्रदेशानां च विंशतिः बालकाः अस्य पुरस्कारस्य कृते चयनिताः सन्ति, ये वीरता, क्रीडा, समाजसेवा इत्यादिषु विविधक्षेत्रेषु उत्कृष्टं प्रदर्शनं कृतवन्तः। वीर-बाल-दिवसस्य राष्ट्रिय-स्तरस्य कार्यक्रमे प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी बालकान् यूनः च सम्बोधयिष्यति इति मन्त्रालयेन सूचितम्।

उत्तिष्ठ शीघ्रं कुरु नित्यकर्म

निद्राविलम्बी तनयः प्रभाते
यत्नैर्यदोन्मीलति नेत्रयुग्मम्
सुस्नेहभावैः जननी विलोक्य
एवं तदोत्तिष्ठयतीह बालम् ॥.१

विभावरी पश्य गताऽधुना सा
आयाति नव्यञ्च पुनर्प्रभातम्
स्नानादि कर्तुं त्यजतात् स्वनिद्राम्
उत्तिष्ठ शीघ्रं कुरु नित्यकर्म ॥.२

देवालये गुञ्जति मन्त्रगीतम्
उपासकाः तत्र शिवं भजन्ति
देवार्चनार्थं कुसुमानि चेतुम्
उत्तिष्ठ शीघ्रं कुरु नित्यकर्म ॥.३

प्रातः स्वमातापितरौ प्रणम्य
श्रेष्ठाग्रजानां कुरु सेवनं च
प्राप्तुं शुभाशीर्वचनं च तेषाम्
उत्तिष्ठ शीघ्रं कुरु नित्यकर्म ॥.४

प्राच्यां दिवेशः स्वकरैर्विभाति
विलोक्य नव्याःकलिकाः हसन्ति
मन्दस्मितं पुष्पमुखेषु द्रष्टुं
उत्तिष्ठ शीघ्रं कुरु नित्यकर्म ॥.५

प्रफुल्लपुष्पे मकरन्दपूर्णं
मधुव्रताः तेषु परिभ्रमन्ति
श्रोतुं च तेषां मधुगुञ्जानानि
उत्तिष्ठ शीघ्रं कुरु नित्यकर्म ॥.६

प्रभातगीतं खलु कूज्यमानाः
खगाः समूहे दिवि सम्पतन्ति
श्रोतुं च तेषां मधुगीतकानि
उत्तिष्ठ शीघ्रं कुरु नित्यकर्म ॥.७

प्रातः सुमन्दःपवनःसमन्तात्
प्रसूनगन्धेन युतश्च वाति
प्राप्तुं विशेषं नवगन्धवाहम्
उत्तिष्ठ शीघ्रं कुरु नित्यकर्म ॥.८

वात्सल्ययुक्ता नवसूतिका गौः
स्ववत्सके स्निह्यति सानुरागम्
द्रष्टुं स्वमातुः प्रति तस्य भावान्
उत्तिष्ठ शीघ्रं कुरु नित्यकर्म ॥.९

नवं प्रभातं तव जीवनेऽस्मिन्
नवं नवं चावसरं ददाति
प्राप्तुं प्रयत्नेन हितं स्वलक्ष्यं
उत्तिष्ठ शीघ्रं कुरु नित्यकर्म ॥.१०

रचयिता

सुनील दत्त शर्मा (डिमरी)
टीजीटी संस्कृतम्
राजगढ़ हि प्रा.

॥ मालवीयस्तवनम् ॥

(स्वर:- अच्युतं केशवमादिस्तोत्रवत्)

येन काश्यामहद्विध्विद्यालयः
स्थापितो भिक्षुकार्यस्य सम्पादनात् ।
निष्ठया लोभलाभस्य चिन्तां विना
नम्यते मालवीयो महात्मा सदा ॥

वेदविज्ञानशिक्षार्थसम्पादने
पुष्पवृक्षादिशोभासमुत्पादने ।
प्रेरणा यस्य नित्यं जगद्वन्दिता
सादरं नम्यते मालवीयो महान् ॥

अन्नपूर्णाप्रियः शङ्करोऽसौ यथा
राष्ट्ररक्षारतः काशिको भिक्षुकः ।
मोहनो मालवीयोपनामा प्रियः
सादरं नम्यते राष्ट्ररत्नो नरः ॥

यादृशः खे शशी शोभते मोहन्यन्
सर्वदेवान्धकास्य वै नाशने ।
श्वेतवस्त्रप्रियो मोहनो मोहनस्य
तादृशो नम्यते मालवीयो महान् ॥

ज्ञानभूमौ व्यतीतं स्वकं जीवनं
स्थापितः काशिकेशः पवित्रः परः ।
अर्जितं वर्धितं येन दिव्यं यशो
नम्यते सज्जनो मालवीयो महान् ॥

कामनासीत्र देवालयस्य प्रिया
नार्थलाभस्य राज्यस्य मोक्षस्य वा ।
जायतां स्वस्य देशस्य नित्योन्नतिः
यस्य सत्कामनासीत्रमस्यः स नः ॥

~ ईशानतिवारी "शास्त्री" ॥

कलानिष्ठातसंस्कृतप्रथमवर्षीयः
काशीहिन्दूविश्वविद्यालये ॥

"लौकिकन्यायकोशः"

"छत्रिन्यायः"

छत्रधारिणः गच्छन्ति इत्युक्ते छत्रधारिभिः सह
अछत्रधारिणां जनानाम् अन्तर्भावो भवति
इति प्राधान्येन व्यपदेशा भवन्ति इति च
अनेन न्यायेन सूच्यते।

यथा- १. एकस्त्रत्र कर्मफलं पिबति भुङ्क्ते

नेतरः तथापि पातृसंबन्धात् पिबन्तौ इत्युच्यते
छत्रिन्यायेन।

कठोपनिषदः शाङ्करभाष्ये ३-१।

२. तस्मादेकदेशस्थितैरपि
विश्वदेवैरुपलक्षितानां छत्रिन्यायेन
तत्प्रख्यातयैव सर्वेषां नामधेयानाम्।
जैमिनिसूत्र शाबरभाष्ये- १-४-२८, १-४-
१३, १-४-२३ तन्त्रवार्तिके १०-३४७।

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर

पुणे / महाराष्ट्रम्

कांगड़ा कार्निवल लोकसंस्कृतेः परम्पराणाञ्च सशक्तमञ्चः- मुकेश अग्रिहोत्री

धर्मशाला, २४ : कांगड़ा कार्निवल इत्यस्य समये आयोजितायां सांस्कृतिकसन्ध्यायां सङ्गीतं, हास्यं, लोकपरम्पराणां सुमधुरध्वन्यः च प्रेक्षकान् मोहितवन्तः। केरल-समूहस्य थाइक्कुदम् ब्रिजस्य सङ्गीतेन उत्सवस्य वातावरणं अधिकं सजीवं जातम् । धर्मशालायाः खनियारातः शहनायवादकाः स्वप्राचीनवाद्यैः मनोहरं प्रदर्शनं कृतवन्तः, येन प्रेक्षकाः हिमाचलस्य समृद्धसांस्कृतिकविरासतैः परिचिताः अभवन् विभिन्नानां समूहानां सांस्कृतिकसमूहानां च प्रदर्शनेन कार्निवल इत्यस्य आकर्षणं अधिकं वर्धितम् । अस्मिन् अवसरे उपमुख्यमन्त्री मुकेश अग्रिहोत्री उक्तवान् यत् कांगड़ा कार्निवलः एकः महत्त्वपूर्णः कार्यक्रमः अस्ति यः कांगड़ा-मण्डलस्य समृद्धेः लोकसंस्कृतेः, कलायाः, परम्परायाः, ऐतिहासिकविरासतस्य च कृते एकं सशक्तं मञ्चं प्रदाति। सः अवदत् यत् एतादृशाः सांस्कृतिकाः उत्सवाः न केवलं स्थानीयकलाकाराणाम् प्रोत्साहनं कुर्वन्ति अपितु पर्यटनस्य कृते नूतनां दिशां अपि प्रदास्यन्ति, येन क्षेत्रे नूतनाः वृत्तेः, स्वरोजगारस्य च अवसराः सृज्यन्ते। उपमुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः एतादृशानां आयोजनानां निरन्तरं समर्थनं करोति यत् युवानः तेषां सांस्कृतिकमूलानां सह सम्बद्धाः भवेयुः। कांगड़ा कार्निवलः सामाजिकसौहार्दस्य, सांस्कृतिकैकतायाः, सामूहिकसहभागितायाः च सशक्तप्रतीकरूपेण उद्भूतः अस्ति । सः विश्वासं प्रकटितवान् यत् कांगड़ा कार्निवल २०२५ भारतात् विदेशेभ्यः च पर्यटकानाम् आकर्षणं करिष्यति तथा च वैश्विकरूपेण कांगड़ा उपत्यकायाः परिचयं अधिकं सुदृढं करिष्यति। सः अवदत् यत् कांगड़ा-मण्डलस्य कृते अतीव गौरवपूर्णः ऐतिहासिकः च क्षणः अस्ति यत् कांगड़ा-उपत्यकायाः कार्निवल इत्यस्य आधिकारिकतया हिमाचल-प्रदेश-सर्वकारेण सर्वकारीय-उत्सवस्य उपाधिः प्रदत्ता अस्ति। सर्वकारस्य अधिसूचनायाः अनन्तरं अधुना प्रतिवर्षं २४ दिसम्बर तः ३१ दिसम्बर पर्यन्तं धर्मशाला-नगरस्य पुलिस-क्रीडाङ्गणे नियमितरूपेण महोत्सवः भविष्यति। सः अवदत् यत् डिसेम्बर २४ तः ३१ पर्यन्तं नियतदिनानि दूरदर्शी निर्णयः अस्ति, यतः अस्मिन् काले भारतात् विदेशेभ्यः च बहवः पर्यटकाः क्रिसमस-नववर्षयोः कृते धर्मशाला-कांगड़ा-उपत्यकायाः भ्रमणं कुर्वन्ति । फलतः कांगड़ा-उपत्यकायाः कार्निवलः पर्यटकानां कृते अतिरिक्तं अद्वितीयं च आकर्षणं रूपेण उद्भवति । उपमुख्यमन्त्री अवदत् यत् राज्यसर्वकारः निरन्तरं एतादृशान् निर्णयान् गृह्णाति येन हिमाचलस्य अर्थव्यवस्था, पर्यटनं, सामान्यजनस्य हितं च सुदृढं भवति। अस्मिन् अवसरे आर. बाली, हिमाचल प्रदेश पर्यटनविकासनिगमस्य अध्यक्षः पर्यटनविकासबोर्डस्य उपाध्यक्षः (कैबिनेट रैंक), हिमाचलप्रदेश ऊर्णमहासंघस्य अध्यक्षः मनोजठाकुरः, एचआरटीसी इत्यस्य उपाध्यक्षः अजयवर्मा, एपीएमसी कांगड़ा इत्यस्य अध्यक्षः निशुमोगरा, मेयर नीनुशर्मा, पूर्व मेयरदेवेन्द्रजगगी, उपायुक्तः हेमराजबैरवा, नगरनिगम-आयुक्तः जफर इकबालः, अपर-उपायुक्तः विनयकुमारः, पुलिस अधीक्षक अशोकललः, एडीएम शिल्पीबेकता, एसडीएम मोहितरत्नः, विभिन्न विभागानां च अधिकारिणः उपस्थिताः आसन्।

सकारात्मकदृष्ट्या आङ्गलवर्षसमीक्षा(20 25 ख्रिष्टाब्दसन्दर्भे)

डॉ विमलेश झा, डीएवी पब्लिक स्कूल बरारी भागलपुर बिहार

कालः निरन्तरं परिवर्तमानः विद्यते। प्रत्येकं वर्षं मानवजीवने नवीनान् अनुभवान्, परिवर्तनानि, उपलब्धयः, संकटानि च उपनयति। इदम् आङ्गलवर्षम् अपि मानवसमाजस्य जीवनपटले गम्भीरं प्रभावं स्थापितवान्। अस्मिन् वर्षे विज्ञान-प्रौद्योगिकी, राजनीति, अर्थव्यवस्था, पर्यावरण, शिक्षा, स्वास्थ्यं, संस्कृतिः, अध्यात्मादिषु च बहुषु क्षेत्रेषु महत्त्वपूर्णाः घटनाः घटिताः अभवन्। इदम् आङ्गलवर्षं परिवर्तनस्य, आत्ममूल्याङ्कनस्य, नवचिन्तनस्य च वर्षम् आसीत्। अत्र निबन्धे अस्य वर्षस्य वयं सर्वाङ्गीणसमीक्षणं करिष्यामः। अस्मिन् आङ्गलवर्षे वैश्विकराजनीतिः निरन्तरपरिवर्तनशीलाऽभवत्। महाशक्तिराष्ट्राणां मध्ये कूटनीतिकसम्बन्धाः कदाचित् सुदृढाः, कदाचित् संघर्षपूर्णाः च दृश्यन्ते स्म। युद्धसम्भावनाः, शान्तिवार्ताः, सामरिकसन्धयः च अन्ताराष्ट्रियमञ्चेषु चर्चायाः विषयाः अभवन्। संयुक्तराष्ट्रसंघः, जी-२०, ब्रिक्स इत्यादयः संस्थाः वैश्विकसमस्यासु समाधानमार्गान् अन्वेष्टुं प्रयत्नशीलाः आसन्। भारतदेशस्य भूमिकाऽपि अस्मिन् वर्षे विशेषरूपेण उल्लेखनीया आसीत्। भारतदेशः “वसुधैव कुटुम्बकम्” इति भावनां विश्वमञ्चे पुनः प्रतिष्ठापयन् शान्तेः, सहयोगस्य, समन्वयस्य च सन्देशं दत्तवान्। अस्मिन् आङ्गलवर्षे भारतदेशे शासनव्यवस्थायां नूतनाः योजनाः प्रवर्तिताः अभवन्। शिक्षा, स्वास्थ्यं, डिजिटलव्यवस्था, आत्मनिर्भरभारतदेशः, ग्रामविकासः इत्यादिषु क्षेत्रेषु सर्वकारस्य विशिष्टं ध्यानम् आसीत्। लोककल्याणकारियोजनाः जनसामान्यस्य जीवनं सरलीकर्तुं प्रयत्नशीलाः आसन्। लोकतन्त्रस्य सुदृढीकरणाय निर्वाचनप्रक्रियायां पारदर्शिता, डिजिटलसाधनानां उपयोगः च वर्धितः जातः। युवानः राजनीतिकचेतनायां अधिकं सहभागित्वं प्रदर्शितवन्तः। अर्थव्यवस्था कस्यापि राष्ट्रस्य मेरुदण्डः इव भवति। अस्मिन् आङ्गलवर्षे वैश्विकार्थव्यवस्था मिश्रितपरिणामयुक्ता आसीत्। कतिपयेषु राष्ट्रेषु आर्थिकवृद्धिः सन्तोषयुक्ता आसीत्, अन्येषु च हासमाणा आसीत्। आर्थिकविकासस्य क्षेत्रे अस्मिन् वर्षे भारतदेशः जापानदेशं अतिक्रम्य अमेरिका-चीन-जर्मनीदेशानां पश्चात् विश्वे चतुर्थं स्थानं लब्धवान्। भारतदेशे उद्योगः, स्टार्ट-अपक्षेत्रं, डिजिटलव्यापारक्षेत्रं, कृषिप्रौद्योगिकीक्षेत्रं च तीव्रं विकासम् अकुर्वन्। आत्मनिर्भरभारताभियानस्य प्रभावः स्पष्टं दृश्यते स्म। सर्वत्र ग्रामीणार्थव्यवस्थायां स्वावलम्बनं वर्धितम्। नूतनकार्यक्षेत्राणाम् अवसराः अपि उत्पन्नाः अभवन्। इदम् आङ्गलवर्षं विज्ञानप्रौद्योगिकीक्षेत्रे अद्भुतविकासस्य साक्षी अभवत्। कृत्रिमबुद्धिः (Artificial Intelligence), यन्त्रमानवाः (Robotics), अन्तरिक्षअनुसन्धानं च विशेषरूपेण प्रगतिम् प्राप्नुवन्। भारतस्य अन्तरिक्षसंस्था अनेकान् उपग्रहान् सफलतया प्रक्षिप्य देशस्य गौरवं वर्धितवती। चन्द्रयान, गगनयान, सौरमिशनयोजना च वैज्ञानिकानां परिश्रमस्य प्रमाणानि अभवन्। सूचनाप्रौद्योगिकीक्षेत्रे डिजिटलशिक्षा, डिजिटलस्वास्थ्यं, अन्तर्जालीयसेवाः च सामान्यजनजीवनस्य अभिन्नान्गानि अभवन्। शिक्षा राष्ट्रस्य भविष्यनिर्माणस्य आधारः अस्ति। आङ्गलवर्षे शिक्षाक्षेत्रे गुणात्मकपरिवर्तनानि दृश्यन्ते स्म। राष्ट्रियशिक्षानीति(NEP)2020इति प्रभावेन

पाठ्यक्रमेषु कौशलविकासः, नैतिकमूल्यशिक्षा, संस्कृतभाषायाः महत्त्वं च पुनः प्रतिष्ठितम्। डिजिटलशिक्षा, ऑनलाइनकक्षाः, स्मार्टकक्षाः च विद्यार्थिनां शिक्षायाः पद्धतिं परिवर्तितवन्तः। गुरुवः अपि नवीनप्रौद्योगिकीं स्वीकृत्य शिक्षणप्रक्रियां रोचकतां वर्धितवन्तः।

अस्मिन् आङ्गलवर्षे स्वास्थ्यचेतना जनमानसे अत्यधिकं वर्धिता। आयुर्वेदः, योगः, प्राकृतिकचिकित्सादयः च पुनः लोकप्रियाः अभवन्। जनाः रोगनिवारणस्य अपेक्षया रोगनिरोधकार्यक्रमान् प्रति अधिकं ध्यानं दत्तवन्तः।

आधुनिकचिकित्साक्षेत्रे नूतनीषधीनां विकासः, डिजिटलस्वास्थ्यसेवाः, दूरचिकित्सा (Telemedicine) च जनहिताय प्रवर्तिताः अभवन्। पर्यावरणसंरक्षणं अस्य आङ्गलवर्षस्य प्रमुखविषयः आसीत्। जलवायुपरिवर्तनस्य दुष्प्रभावाः, अतिवृष्टिः, अनावृष्टिः, तापवृद्धिः च विश्वस्य विविधभागेषु जनैः अनुभूताः। अस्मिन् वर्षे नवीकरणीयऊर्जा, सौरऊर्जा, पवनऊर्जा, वृक्षारोपणम्, जलसंरक्षणम् इत्यादयः विषयाः चर्चिताः आसन्। भारतदेशे “हरितविकासः” इति संकल्पना जनमानसे पूर्णरूपेण स्थापिताऽभवत्।

अस्मिन् आङ्गलवर्षे सामाजिकजीवनक्षेत्रे परम्परायाः आधुनिकतायाश्च संगमम् अपि वयं दृष्टवन्तः। भारतीयसंस्कृतिः, पर्वाणि, उत्सवाः, लोककलाः च नूतनरूपेण विश्वमञ्चे प्रतिष्ठिताः अभवन्। सामाजिकमाध्यमानि (Social Media) जनानां विचारविनिमयस्य सशक्तमाध्यमं अभवन्, तथापि तेषां सदुपयोगः, दुरुपयोगः च उभयम् अपि वयं अपश्याम। राष्ट्रनिर्माणे युवक-युवतीनां महती भूमिका भवति। अस्मिन् वर्षे युवानः शिक्षा, स्टार्ट-अप्, नवाचारः, सामाजिकसेवादिषु च क्षेत्रेषु अग्रणीभूताः अभवन्। अस्मिन् वर्षे एव नारीसशक्तिकरणस्य क्षेत्रे अपि उल्लेखनीयप्रगतिः वयं दृष्टवन्तः। नार्यः शिक्षा, राजनीति, विज्ञान, क्रीडादिषु सर्वेषु क्षेत्रेषु स्वकीयं सामर्थ्यं प्रदर्शितवन्तः। इदं वर्षम् आध्यात्मिकचेतनायाः कृते श्रेष्ठम् आसीत्। यत्र जनाः योगभक्तिसेवामाध्यमेन जीवनदर्शनं ज्ञातवन्तः तत्रैव सत्य-अहिंसा-करुणा-सहिष्णुतादि

नैतिकमूल्यानां पुनः स्थापनाय प्रयत्नशीलाः अभवन्। अत्र यदि वयं समग्रतया विचारयामः तर्हि पश्यामो यत् इदं वर्षं मानवसभ्यतायाः विकासयात्रायाम् एकं महत्त्वपूर्णं सोपानम् आसीत्। अस्मिन् वर्षे यत्र मानवः विज्ञान-प्रौद्योगिकीक्षेत्रे शिखरं स्पृष्टवान्, किन्तु तत्रैव आत्मचिन्तनस्य आवश्यकताम् अपि अनुभूतवान्। अत्र यदि अस्माभिः अस्मात् आङ्गलवर्षात् किञ्चिद् शिक्षणीयं स्यात्, तर्हि तत् एतदेव यत् भौतिकप्रगत्या सह नैतिकता, प्रकृतिसंरक्षणं, मानवीयमूल्यानि च अवश्यं सर्वैः मानवैः पालनयानि। एतादृशः सन्तुलितविकासः एव मानवजातिं विकासं प्रति नेतुं शक्नोति। अन्ते च-

" सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामयाः।।

सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चिद् दुःखभाग्यभवेत्।।" इत्यलम्।

वार्ता-संवादः

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं करोमि। नमस्ते काव्या।

काव्या- नमस्ते नन्दिनि। वैज्ञानिभिः प्रकाशस्य स्वास्थ्य-लाभ-वार्ता मया सम्यक् पठिता। अधुना साहाय्येन साक्षात् मानुष-त्वचायां विद्युत्-द्वाराणि मुद्रितानि। एषा वार्ता मया अद्य पठिता।

नन्दिनी- सत्यम्, सा त्वचि विद्युत्-द्वाराणां मुद्रण-वार्ता मया श्रुता, सा तु विस्मयकरी। अधुना श्रूयताम्-सामाजिक-सम्पर्क-जालानि किमर्थं विषमयानि प्रतीयन्ते इति विषये वैज्ञानिकाः अन्वेषणं कृतवन्तः सन्ति। तैः ज्ञातं यत् केवलं स्वल्पाः जनाः एव कलहं कुर्वन्ति, परन्तु सर्वैः विषमयम् इति अनुभूतम्।

काव्या- अहो, सा सामाजिक-माध्यमानां विषमयता-विषयिणी वार्ता शोधकैः सम्यक् विश्लेषिता। अधुना श्रूयताम्। एकेन सरलेन मत्स्य-तैल-पूरकेण रक्त-शोधन-रुग्णानां हृदय-जटिलताः बहुधा न्यूनीकृताः। वैद्याः एतस्य प्रभावं दृष्टवन्तः सन्ति।

नन्दिनी- शौभनम्, सा मत्स्य-तैलस्य उपयोगेन रुग्णानां

स्वास्थ्य-लाभ-वार्ता मया सम्यक् पठिता। अधुना श्रूयताम्। अभियन्तृभिः त्रिविम-मुद्रण-यन्त्रस्य साहाय्येन ईदृशः स्फट्यातु-धातुः निर्मितः, यः सामान्यात् पञ्चगुणितेन अधिकः दृढः अस्ति। एतदर्थं तैः यन्त्र-शिक्षणस्य प्रयोगः कृतः अस्ति। अभियन्तारः नवीनं शोधं कृतवन्तः सन्ति।

काव्या- अहो, सा सुदृढ-स्फट्यातु-धातु-विषयिणी वार्ता मया सम्यक् अवगता। सा तान्त्रिक-विकासय महती उपलब्धिः अस्ति। अद्य अस्माकं कार्यक्रमस्य समयः समाप्तः। अस्माभिः अद्य एताः विविधाः वार्ताः चर्चिताः।

नन्दिनी- आम्, अद्य वयं बहूनि नूतनानि तथ्यानि ज्ञातवन्तः स्मः। अद्यतनः कार्यक्रमः अत्रैव समाप्यते। श्वः पुनः मेलिष्यामः। नमो नमः।

हिमसंस्कृतवार्ता: , ईदरधीरजः, हैदराबादः